

Authors: Κουρκουρήs Ν., Θ. Καραμάνου

Title: Α Τάξη Γυμνασίου-----

Abstract: Άλγεβρα, Ακέραιοι Αριθμοί, δυνάμεις, Γεωμετρία, συμπληρωματικές και παραπληρωματικές γωνίες

Creator: HDML

ΓΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΗ

1. Ίσοι και άνισοι άκεραίοι

Αν a είναι ο πληθικός αριθμός συνόλου A και β ο πληθικός αριθμός συνόλου B θα έχουμε:

$$A \sim B \Leftrightarrow a = \beta \quad \text{και} \quad A \subset B \Leftrightarrow a < \beta$$

2. Πρόσθεση άκεραίων

Αν A, B είναι δύο σύνολα ξένα μεταξύ τους με πληθικούς αριθμούς a, β αντίστοιχα, ονομάζουμε «άθροισμα $a + \beta$ » τον πληθικό αριθμό γ του συνόλου $A \cup B$. Σημειώνουμε $a + \beta = \gamma$.

Από τις γνωστές ιδιότητες της προσθέσεως άς επαληθεύσουμε την προσεταιριστική με παράδειγμα $18 + 12 + 15$. Είναι:

$$(a + \beta) + \gamma = (18 + 12) + 15 = 30 + 15 = 45 \quad \text{και}$$

$$a + (\beta + \gamma) = 18 + (12 + 15) = 18 + 27 = 45 \quad \text{δηλ.}$$

επαληθεύσαμε ότι:

$$(a + \beta) + \gamma = a + (\beta + \gamma)$$

3. Αφαίρεση άκεραίων

Αν a, β είναι οι πληθικοί αριθμοί των συνόλων A, B αντίστοιχα και $B \subseteq A$, ονομάζουμε «διαφορά $a - \beta$ » τον πληθικό αριθμό x του συμπληρώματος B' του συνόλου B ως προς a είναι:

$$a - \beta = x \Leftrightarrow \beta + x = a$$

Ας εφαρμόσουμε τώρα μερικές από της ιδιότητες της αφαίρεσεως.

1^ο παράδειγμα. Να επαληθεύσετε την ιδιότητα $a + (\beta - \gamma) = (a + \beta) - \gamma$ με παράδειγμα:

$$a = 8, \quad \beta = 5, \quad \gamma = 1.$$

Λύση.

$$1^{\circ} \text{ μέλος} = a + (\beta - \gamma) = 8 + (5 - 1) = 8 + 4 = 12$$

$$2^{\circ} \text{ μέλος} = (a + \beta) - \gamma = (8 + 5) - 1 = 13 - 1 = 12.$$

2^ο παράδειγμα. Να βρεθί με δύο τρόπους:

$$50 - (15 + 5).$$

Λύση. 1^ο τρόπος χωρίς ιδιότητα.

$$50 - (15 + 5) = 50 - 20 = 30$$

2^ο τρόπος με την ιδιότητα:

$$a - (\beta + \gamma) = (a - \beta) - \gamma.$$

$$50 - (15 + 5) = (50 - 15) - 5 = 35 - 5 = 30.$$

4. Πολλαπλασιασμός άκεραίων

Ονομάζουμε «γινόμενο $a \beta$ » το άθροισμα:

$$\underbrace{\beta + \beta + \dots + \beta}_{a \text{ φορές}}$$

Ας δοίμε τώρα μερικά παραδείγματα όπου εφαρμόζονται ιδιότητες του πολλαπλασιασμού.

1^ο παράδειγμα. Να βρεθί με δύο τρόπους:

$$5 \cdot (18 - 3).$$

Λύση. 1^ο τρόπος χωρίς ιδιότητα:

$$5(18 - 3) = 5 \cdot 15 = 75.$$

2^ο τρόπος με την ιδιότητα:

$$a(\beta - \gamma) = a \cdot \beta - a \cdot \gamma,$$

$$5 \cdot (18 - 3) = 5 \cdot 18 - 5 \cdot 3 = 90 - 15 = 75.$$

2^ο παράδειγμα. Να επαληθεύσετε την ιδιότητα: $(a + \beta) \cdot (\gamma + \delta) = a \cdot \gamma + a \cdot \delta + \beta \cdot \gamma + \beta \cdot \delta$ με παράδειγμα:

$$a = 3, \quad \beta = 5, \quad \gamma = 7, \quad \delta = 1.$$

Λύση

$$1^{\circ} \text{ μέλος} = (a + \beta) \cdot (\gamma + \delta) = (3 + 5) \cdot (7 + 1) = 8 \cdot 8 = 64$$

$$2^{\circ} \text{ μέλος} = a \cdot \gamma + a \cdot \delta + \beta \cdot \gamma + \beta \cdot \delta = 3 \cdot 7 + 3 \cdot 1 + 5 \cdot 7 + 5 \cdot 1 = 21 + 3 + 35 + 5 = 64.$$

5. Διάρθρωση άκεραίων

Ονομάζουμε «άκριβες πηλίκο $\beta : a$ » τον άκεραίο x , αν υπάρχει, τέτοιοι ώστε $a \cdot x = \beta$ είναι:

$$\beta : a = x \Leftrightarrow a \cdot x = \beta$$

$$\text{αν } \beta \in \mathbb{N}_0, \quad a \in \mathbb{N}.$$

Ας εφαρμόσουμε τώρα μερικές ιδιότητες της διαιρέσεως.

1^ο παράδειγμα. Να βρεθί με δύο τρόπους:

$$(35 + 25 + 15) : 5.$$

Λύση. 1^ο τρόπος χωρίς ιδιότητα:

$$(35 + 25 + 15) : 5 = 75 : 5 = 15.$$

2^ο τρόπος με τήν ιδιότητα:

$$(α + β + γ) : δ = α : δ + β : δ + γ : δ,$$

$$(35 + 25 + 15) : 5 = 35 : 5 + 25 : 5 + 15 : 5 = 7 + 5 + 3 = 15.$$

2^ο παράδειγμα. Να επαληθεύσετε τήν ιδιότητα: $α : (β \cdot \gamma) = (α : \beta) : \gamma$ με παράδειγμα:

$$α = 60, \beta = 3, \gamma = 2.$$

Λύση.

$$1^{\circ} \text{ μέλος} = α : (β \cdot \gamma) = 60 : (3 \cdot 2) = 60 : 6 = 10.$$

$$2^{\circ} \text{ μέλος} = (α : \beta) : \gamma = (60 : 3) : 2 = 20 : 2 = 10.$$

8. Ξεχωριστές

$$(1) \quad x - α = β \Leftrightarrow x = β + α$$

$$\text{π.χ. } x - 13 = 20 \Leftrightarrow x = 20 + 13 \Leftrightarrow x = 33$$

$$(2) \quad x + α = β \Leftrightarrow x = β - α$$

$$\text{π.χ. } x + 9 = 11 \Leftrightarrow x = 11 - 9 \Leftrightarrow x = 2$$

$$(3) \quad α - x = β \Leftrightarrow x = α - β$$

$$\text{π.χ. } 13 - x = 4 \Leftrightarrow x = 13 - 4 \Leftrightarrow x = 9$$

$$(4) \quad α \cdot x = β \Leftrightarrow x = β : α \quad \text{όπου } α \neq 0$$

$$\text{π.χ. } 3 \cdot x = 42 \Leftrightarrow x = 42 : 3 \Leftrightarrow x = 14$$

$$(5) \quad x : α = β \Leftrightarrow x = β \cdot α \quad \text{όπου } α \neq 0$$

$$\text{π.χ. } x : 15 = 3 \Leftrightarrow x = 3 \cdot 15 \Leftrightarrow x = 45$$

$$(6) \quad β : x = α \Leftrightarrow x = β : α \quad \text{όπου } α \neq 0$$

$$\text{π.χ. } 160 : x = 8 \Leftrightarrow x = 160 : 8 \Leftrightarrow x = 20.$$

Παρατηρήσεις: 1) Η εξίσωση:

$$9 \cdot x = α \quad \text{όπου } α \neq 0, \text{ π.χ. } 0 \cdot x = 13$$

είναι αδύνατη, δηλ. δεν υπάρχει τιμή του x που να τήν επαληθεύει. 2) Η εξίσωση $0 \cdot x = 0$ είναι άοριστη δηλ. αληθεύει για κάθε τιμή του x .

Ας δοῦμε τώρα πώς εφαρμόζονται οι ιδιότητες των πράξεων στις εξισώσεις.

1^ο παράδειγμα. Να λυθῆ ἡ εξίσωση:

$$3 \cdot (x + 1) + 5 \cdot (4 + 4) = 103 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 3x + 3 \cdot 1 + 5x + 5 \cdot 4 = 103 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 3x + 5 \cdot x + 3 + 20 = 103 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 8 \cdot x + 23 = 103 \Leftrightarrow 8 \cdot x = 103 - 23 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 8 \cdot x = 80 \Leftrightarrow 8 = 80 : 8 \Leftrightarrow x = 10.$$

2^ο παράδειγμα. Να λυθῆ ἡ εξίσωση:

$$5(x + 4) - 5 \cdot x = 41.$$

Λύση.

$$5(x + 4) - 5 \cdot x = 41 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 5 \cdot x + 5 \cdot 4 - 5 \cdot x = 41 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 5 \cdot x - 5 \cdot x + 20 = 41 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 0 \cdot x + 20 = 41 \Leftrightarrow 0 \cdot x = 41 - 20 \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow 0 \cdot x = 41$$

Εξίσωση αδύνατη.

7. Προβλήματα

Όταν σχηματίζουμε εξίσωση για να λύσουμε ένα πρόβλημα, πρέπει να προσέχουμε ώστε ἡ εξίσωση αὐτή να ἐκφράζει με σύμβολα, ὅτι τὸ πρόβλημα με λέξεις. Π.χ. Τὸ τριπλάσιο ἀριθμοῦ όταν αὐξηθῆ κατά 2 εἶναι 62, ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν εξίσωση $3 \cdot x + 2 = 62$.

Ας δοῦμε τώρα πότε ἔχουμε «διαίρεση μετρήσεως» καὶ πότε «διαίρεση μερισμοῦ».

1^ο πρόβλημα. Να μοιραστοῦν 45 παιχνίδια σὲ 15 παιδιά.

Λύση 45 παιχνίδια : 15 παιδιά = 3 παιχνίδια. Ἐδῶ ἔχουμε διαίρεση μερισμοῦ διότι ὁ διαιρετέος καὶ ὁ διαιρέτης δὲν εἶναι ὁμοειδεῖς ἀριθμοί.

2^ο πρόβλημα. Πόσες αἰθουσες χρειαζόμαστε γιὰ νὰ τοποθετήσουμε 140 μαθητὲς σὲ αἰθουσες πού χωρᾶνε 35 μαθητὲς;

Λύση. 140 μαθητὲς : 35 μαθητὲς = 4 αἰθουσες.

Ἐδῶ ἔχουμε διαίρεση μετρήσεως διότι ὁ διαιρετέος καὶ ὁ διαιρέτης εἶναι ὁμοειδεῖς ἀριθμοί.

3^ο πρόβλημα. Ἐνας μαθητὴς ἀγοράζει μία σοκολάτα τῶν 10 δρχ. καὶ δίνει ἕνα πενήνταδραχμο. Μπορεῖς νὰ σκεφθεῖς με πόσους τρόπους μποροῦν νὰ τοῦ δώσουν τὰ ὑπόλοιπα (ρέστα) με δακάδραχμα, πεντάδραχμα καὶ δίδραχμα; Ἐμεῖς δὲν θὰ σοῦ ποῦμε γιὰ νὰ ἔχεις τὴν εὐχαρίστηση νὰ συναγωνιστεῖς σὲ ἀνακάλυψη τρόπων με τοὺς συμμαθητὲς σου.

8. Δυνάμεις ἀκεραίων

Θυμίζουμε τὸν ὅρισμό:

$$a^n = \underbrace{a \cdot a \cdots a}_n \text{ φορές}$$

καὶ τὶς ιδιότητες:

$$a^m \cdot a^n = a^{m+n}, \quad a^m : a^n = a^{m-n},$$

$$(a^m)^n = a^{m \cdot n}, \quad a^1 = a, \quad a^0 = 1.$$

Παράδειγμα. Να ἀπλοποιηθῆ πρῶτα ἡ παράσταση: $[a^3 \cdot (a^2)^3]^2 : (a^2)^6$ καὶ κατόπιν νὰ βρεθῆ ἡ ἀριθμητικὴ τιμὴ τῆς όταν $a = 3$.

Λύση. Είναι :

$$\begin{aligned} [a^3 (a^2)^2]^3 : (a^2)^4 &= [a^3 \cdot a^{2 \cdot 2}] : a^{2 \cdot 4} = \\ &= (a^3 \cdot a^4)^3 : a^{16} = (a^{3+4})^3 : a^{16} = (a^7)^3 : a^{16} = \\ &= a^{21} : a^{16} = a^{21-16} = a^5 = 3^5 = 3 \cdot 3 = 9. \end{aligned}$$

* Ασκήσεις που προτείνονται για λύση

A.21 Νά βρεθούν με δύο τρόπους :

- α) $150 - (42 + 8)$
- β) $60 - (23 - 3)$
- γ) $(34 + 6) \cdot (24 + 5)$
- δ) $(80 \cdot 3) : 20$
- ε) $180 : (2 \cdot 3 \cdot 5)$

A.22 Νά λυθούν οι εξισώσεις :

- α) $x : 4 = 8$
- β) $5(x-1) + 2(x+3) = 71$
- γ) $20 - (3-x) = 120$
- δ) $2x - (2 \cdot 6) = 6$

A.23 Πέντε εργάτες και τρεις εργάτριες πήραν σε τρεις μέρες 7560 δρχ. Αν το ημερομίσθιο κάθε εργάτη είναι κατά 120 δρχ. μεγαλύτερο από το ημερομίσθιο κάθε εργάτριας να βρεθεί το ημερομίσθιο εργοδηγού που παίρνει όσο ένας εργάτης και μία εργάτρια μαζί.

A.24 Αν $(\alpha + \beta + \gamma) \cdot 4 = 12$ και $\alpha, \beta, \gamma \in \mathbb{N}^0$ ποιές είναι οι δυνατές τιμές των α, β, γ ;

A.25 Νά γράψετε τα σύνολα :

- A = $\{x | x \text{ πολ.}\}$,
- B = $\{x | x \text{ πολ. } 3 < 15\}$,
- Γ = $\{x | x \text{ πολ. } 3 \leq 12\}$,
- Δ = $\{x | x : 6 \leq x \text{ πολ. } 3 < 15\}$

με άναγραφή των στοιχείων τους και να βρείτε τις σχέσεις ισότητας και τις σχέσεις εγκλεισμού.

A.26 Νά απλοποιήσετε τις παραστάσεις :

$$A = (a^2 \beta)^2 \cdot a \beta^2, \quad B = (a \beta^4)^3 : (a \beta^2)^2$$

και κατόπιν να βρείτε :

$$A \cdot B \text{ και } (A^2 \cdot B)^3 : (A^5 \cdot B)$$

ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

* Ασκήσεις λυμένες

1. Από σημείο O φέρνουμε 4 ημιευθείες, που σχηματίζουν 4 γωνίες :

$$\hat{\alpha}, \hat{\beta}, \hat{\gamma}, \hat{\delta}$$

Αν ή :

$$\hat{\alpha} = \frac{2}{3} \text{ όρθή,}$$

ή $\hat{\beta}$ είναι διπλάσια της $\hat{\gamma}$ και ή $\hat{\delta}$ κατά 24° μεγαλύτερη της $\hat{\gamma}$, να υπολογίσετε τα μέτρα των τεσσάρων γωνιών σε μοίρες.

Λύση. Ονομάζω τη γωνία $\hat{\gamma} = x$. Τότε :

$$\hat{\beta} = 2x \text{ και } \hat{\delta} = x + 24^\circ.$$

Ξέρουμε ότι :

$$\begin{aligned} \hat{\alpha} + \hat{\beta} + \hat{\gamma} + \hat{\delta} &= 360^\circ \Rightarrow \\ \Rightarrow \frac{2}{3} \text{ όρθ.} + 2x + x + x + 24^\circ &= 360^\circ, \end{aligned}$$

άλλά :

$$\hat{\alpha} = \frac{2}{3} \text{ όρθ.} = \frac{2}{3} \cdot 90^\circ = \frac{180^\circ}{3} = 60^\circ,$$

$$\begin{aligned} \text{όπότε } 60^\circ + 2x + x + x + 24^\circ &= 360^\circ \Leftrightarrow \\ \Leftrightarrow 84^\circ + 4x &= 360^\circ \Leftrightarrow 4x = 360^\circ - 84^\circ \Leftrightarrow \\ \Leftrightarrow 4x &= 276^\circ \Leftrightarrow x = 276^\circ : 4 \Leftrightarrow \\ \Leftrightarrow x &= 69^\circ. \end{aligned}$$

Δηλαδή :

$$\hat{\alpha} = 60^\circ, \hat{\beta} = 2 \cdot 69^\circ, \hat{\gamma} = 69^\circ, \hat{\delta} = 69^\circ + 24^\circ.$$

* Απάντηση :

$$\hat{\alpha} = 60^\circ, \hat{\beta} = 138^\circ, \hat{\gamma} = 69^\circ, \hat{\delta} = 91^\circ.$$

2. Δίνεται γωνία ίση με $\frac{1}{6}$ όρθή. Να βρεθεί ή διαφορά της γωνίας από τη συμπληρωματική και την παρακληρωματική της.

Λύση. Ξέρουμε ότι :

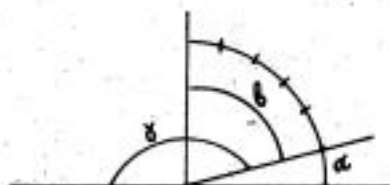
$$\hat{\alpha} = \frac{1}{6} \text{ όρθ.} = \frac{1}{6} \cdot 90^\circ = \frac{90^\circ}{6} = 15^\circ$$

1) Η συμπληρωματική της α θα είναι :

$$\hat{\beta} = 1 \text{ } \acute{\alpha}\rho\theta. - \hat{\alpha} = 90^\circ - \hat{\alpha} = 90^\circ - 15^\circ = 75^\circ$$

και η διαφορά της $\hat{\alpha}$ από τη $\hat{\beta}$ είναι :

$$\hat{\beta} - \hat{\alpha} = 75^\circ - 15^\circ = 60^\circ.$$

2) Η παραπληρωματική της $\hat{\alpha}$ θα είναι :

$$\hat{\gamma} = 2 \text{ } \acute{\alpha}\rho\theta. - \hat{\alpha} = 180^\circ - \hat{\alpha} = 180^\circ - 15^\circ = 165^\circ$$

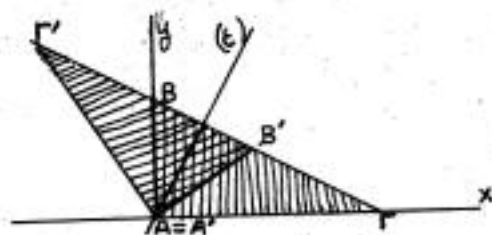
και η διαφορά της $\hat{\alpha}$ από τη $\hat{\gamma}$ είναι :

$$\hat{\gamma} - \hat{\alpha} = 165^\circ - 15^\circ = 150^\circ.$$

3. Να σχεδιάσετε ένα ορθογώνιο τρίγωνο $AB\Gamma$ με κάθετες πλευρές

$$AB = 4 \text{ cm} \text{ και } A\Gamma = 5 \text{ cm}.$$

Να βρείτε το συμμετρικό του $AB\Gamma$ α) ως προς την εθεία την κάθετη από το A στη $B\Gamma$ β) ως προς την εθεία την κάθετη στη $B\Gamma$ στο σημείο B .

Λύση. α) Με το γνωστό τρόπο κατασκευάζω μια όρθη γωνία $\chi A \gamma$.

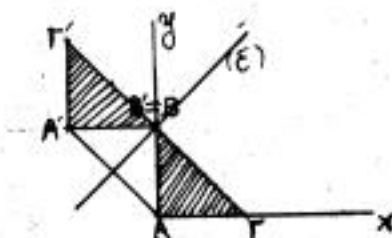
Πάνω στις πλευρές της παίρνω τμήματα :

$$AB = 4 \text{ cm} \text{ και } A\Gamma = 5 \text{ cm}$$

και σχεδιάζω το τρίγωνο $AB\Gamma$.

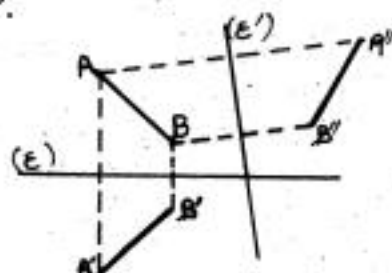
Από το σημείο A φέρνω την εθεία (ϵ) κάθετη στη $B\Gamma$. Στη συνέχεια βρίσκω τα συμμετρικά των B και Γ ως προς την (ϵ) , το B' και το Γ' . Το συμμετρικό του A είναι ο εαυτός του γιατί το A είναι σημείο της (ϵ) .

Το τρίγωνο $A'B'\Gamma'$ είναι το συμμετρικό του $AB\Gamma$ ως προς την (ϵ) .

β) Η κατασκευή γίνεται όπως και προηγουμένα.

4. Δίνεται εθόγραμμο τμήμα AB και τα συμμετρικά του, $A'B'$ ως προς μία εθεία (ϵ) και $A''B''$ ως προς μία εθεία (ϵ') . Να συγκριθούν τα $A'B'$ και $A''B''$.

Λύση. Έπειδή τα συμμετρικά ως προς μία εθεία εθθ. τμήματα είναι ίσα. Άρα από :

$$\Sigma(\epsilon) \Rightarrow AB = A'B'$$

άλλα και : $\Sigma(\epsilon') \Rightarrow AB = A''B''$.

$$\text{Άρα : } A'B' = A''B''.$$

Άσκησης που προτείνονται για λύση

A.27 Από ένα σημείο O μιας εθείας (ϵ) σχεδιάζουμε προς το ίδιο μέρος του επιπέδου δυο ήμιεθείες OA και OB . Από τις τρεις διαδοχικές γωνίες που σχηματίζονται είναι η $\hat{\alpha} = \frac{3}{5}$ όρθ. και η $\hat{\beta}$ κατά 30° μεγαλύτερη από τη $\hat{\gamma}$. Να βρεθούν τα μέτρα των γωνιών.

A.28 Δίνεται γωνία $\chi O \gamma = 56^\circ$. Να προσκείνεται τη διχοτόμο OA της γωνίας μέσα στη μη κυρτή και να βρείτε τις γωνίες $A'O\chi$ και $A'O\gamma$ που σχηματίζονται από την προέκταση OA' της OA .

A.29 Να σχεδιάσετε ορθογώνιο τρίγωνο $AB\Gamma$ με κάθετες πλευρές $AB = 4 \text{ cm}$ και $B\Gamma = 6 \text{ cm}$. Αν M είναι το μέσο της $A\Gamma$ να βρείτε το συμμετρικό του $AB\Gamma$ ως προς την εθεία BM .

A.30 Δίνεται γωνία $\chi O \gamma$ και ένα σημείο A έξω από την εθεία. Αν A' το συμμετρικό του A ως προς τη διχοτόμο της $\chi O \gamma$ δείξτε ότι : $OA = OA'$.